

Länsstyrelsen
Värmland

Samhällsbyggnad
Jörgen Persson
010-2247461

YTTRANDE

Datum
2017-03-29

Sida
1(4)
Beteckning
420-631-2017

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:2)

Departementets diarienummer: M2017/00026/Ee

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens huvudsakliga inriktning, men lämnar bland annat följande synpunkter på förslaget:

- I energieffektiviseringsmålet bör tillförd energi räknas exklusive kärnkraftsförluster, och målet bör kompletteras med indikatorer eller nedbrutna indikativa mål.
- Minskad eluppvärmning i bostadssektorn och ökad biokraftproduktion är särskilt viktiga för att klara framtida effektbehov. Länsstyrelsen föreslår ett nytt styrmedel införs med syfte att premiera kraftslag med garanterat effektuttag.
- Det kan vara riskabelt att låsa sig vid en viss maximal energimängd för miljöanpassning av vattenkraften, då stora förändringar inom energisystemet som påverkar reglerbehovet är att vänta.
- Ett nytt energieffektiviseringsprogram för industrin bör även inkludera värmeenergi.
- För att stärka lokala och regionala aktörers möjligheter att bidra till uppfyllandet av de nationella målen föreslår Länsstyrelsen att kommunernas strategiska energi- och klimatarbete stärks med särskilda statliga medel, att satsningen på Lokal och regional kapacitetsutveckling utökas och att arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna förstärks genom nya uppdrag.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens huvudsakliga inriktning. Förslaget innebär enligt Länsstyrelsens bedömning en rimlig avvägning mellan olika samhällsintressen. Dock vill Länsstyrelsen lämna synpunkter på följande av utredningens förslag och bedömningar.

Kapitel 7.2.1 Energipolitiska mål

Länsstyrelsen ser positivt på ett nytt energieffektiviseringsmål till 2030, men förordar en målkonstruktion där tillförd energi räknas exklusive kärnkraftsförluster. Om kärnkraftens omvandlingsförluster inkluderas så innebär det att nedläggning av kärnreaktorer kommer att bidra till måluppfyllelsen. Det är inte rimligt att stora förändringar inom kärnkraftsproduktionen påverkar måluppfyllelsen för ett energieffektiviseringsmål. Dessutom styrs kraftproduktionens sammansättning av målet om förnybar elproduktion.

Länsstyrelsen föreslår även att det övergripande energieffektiviseringsmålet kompletteras med indikatorer eller nedbrutna indikativa mål, som lämpligen samordnas med de föreslagna sektorsstrategierna. En svårighet med ett mål för energieffektivisering formulerat i termer av minskad energiintensitet är att målbilden kan upplevas som otydligt, och att berörda aktörer därmed inte upplever målet som relevant. Indikatorer eller nedbrutna mål för olika sektorer kan användas för att styra arbetet inom dessa sektorer, och att visa om utvecklingen är på rätt väg. Tydliga indikatorer och ambitiösa sektorsstrategier kan även bidra positivt till skapa engagemang kring energieffektiviseringsmålet, inte minst inom det lokala och regionala arbetet.

Kapitel 7.2.2 Förnybar energi

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning av vikten av att det vid alla tidpunkter finns tillräckligt med effekt för att tillgodose elbehovet. Två områden som Länsstyrelsen särskilt vill lyfta fram som betydelsefulla för att klara det framtida effektbehovet är minskade incitament för användning av el till uppvärmning i bostadssektorn och stärkta incitament för att producera biokraft inom industri och fjärrvärmesystem.

För att öka incitamenten för, bland annat, biokraft föreslår Länsstyrelsen att den föreslagna förlängningen av elcertifikatsystemet kompletteras med ett styrmedel för att premiera kraftslag med garanterat effektuttag.

Kapitel 7.2.4 Vattenkraft

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag för vattenkraften. Dock vill Länsstyrelsen påpeka att det är en risk att i nuläget låsa sig vid en viss energimängd som får tas i anspråk till åtgärder för miljöanpassning inom vattenkraften, såsom föreslagits av Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten. Det kan förväntas ta lång tid innan genomförandet av åtgärder inom vattenkraften får fullt genomslag, samtidigt som stora förändringar av energisystemet är att vänta. En bedömning av det framtida reglerbehovet måste ta hänsyn till de insatser som kan komma att göras för ny kraftproduktion och ökad flexibilitet i energisystemet.

Kapitel 7.2.6 Användning och energieffektivisering

Länsstyrelsen instämmer till fullo i utredningens ståndpunkt att en effektiv användning av el och annan energi är av avgörande betydelse för omställningen av energisystemet. Då är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv på användarsidan av energisystemet, och här saknar Länsstyrelsen några viktiga

pusselbitar i beskrivningen av omställningen av energisystemet: Dels hur omställningen av transportsektorn påverkar energisystemet, till exempel genom ökad efterfrågan på biodrivmedel, eller ökat antal elfordons påverkan på effektuttaget och möjlighet till efterfrågefleksibilitet. Dels processindustrins roll, och hur industrin kan bidra till omställningen av energisystemet genom ökad leverans av elkraft, fjärrvärme och drivmedel till samhället. En utfasning av kol och koks som reduktionsmedel inom stålindustrin kan medföra ökad elanvändning för framställning av alternativa reduktionsmedel, samtidigt som processindustrin kan bidra substantiellt till en effektivare energianvändning.

Länsstyrelsen föreslår att ett nytt energieffektiviseringsprogram för industrin även bör inkludera värmeenergi. Forskning har visat att det finns betydande energieffektiviseringspotentialer inom processindustrin, som går att realisera genom effektivare värmeanvändning och processintegrering.

Det är väsentligt att Boverkets byggregler ges en utformning som minskar incitamenten för eluppvärmning inom bostadssektorn. Länsstyrelsen instämmer därför i bedömningen om att Boverkets byggregler bör fokusera på använd energi istället för levererad (köpt) energi.

Kapitel 7.2.7 Överföring

I arbetet för att underlätta vindkraftsutbyggnaden i länet har Länsstyrelsen identifierat att begränsad kapacitet att koppla in ny kraft på de regionala distributionsnäten ofta är en begränsande faktor för fortsatt utbyggnad. För att främja förnybar elproduktion är det därför viktigt att inte bara öka överföringskapaciteten mellan olika landsändar av Sverige, utan även att öka kapaciteten att ta emot ny kraftproduktion i distributionsnäten.

Kapitel 7.2.11 Genomförande och uppföljning

Länsstyrelsen ser positivt på inrättandet av en genomförandegrupp för uppföljning av arbetet. Däremot ifrågasätter Länsstyrelsen om de styrmedel och insatser som utredningen föreslår ger berörda myndigheter och marknadsaktörer tillräckligt mandat och handlingsutrymme att genomföra de insatser som är nödvändiga för att uppnå målen.

Enligt Länsstyrelsens bedömning underskattas behovet av statlig styrning för att uppnå uppsatta mål. Länsstyrelsen vill framhålla vikten att utnyttja och stärka de befintliga verktyg som myndigheterna förfogar över, såsom miljötillsyn, fysisk planering samt landsbygds- och näringslivsutveckling.

Dessutom vill Länsstyrelsen påpeka vikten av att förslagen snabbt omsätts i genomförande, med tanke på den korta tidsrymd som återstår till målären 2030 och 2040. De stora investeringar som många av förslagen kräver är förknippade med långa ledtider.

Länsstyrelsen saknar det lokala och regionala perspektivet i utredningens förslag. Energi- och klimatarbetet på lokal och regional nivå har stor betydelse för det praktiska genomförandet av insatser för att uppnå de nationella energimålen. Lokala och regionala insatser kan bidra till att överbrygga hinder och marknadsmisslyckanden och på så sätt påskynda och effektivisera genomförandet. Av dessa skäl vill Länsstyrelsen lämna följande

förslag på hur det lokala och regionala arbetet kan stärkas för att bidra till uppfyllandet av de nationella målen:

- Stärk det lokala arbetet genom att rikta särskilda statliga medel till kommunernas strategiska arbete med energi- och klimatfrågor. Genom ökad integrering av energifrågor i kommunens olika sakområden, till exempel fysisk planering och miljötillsyn, har kommunen stora möjligheter att konkret påverka energianvändningens utveckling inom transporter, bostäder och näringsliv.
- Utöka satsningen på Lokal och regional kapacitetsutveckling, för att stödja lokala och regionala initiativ och för att utveckla nya arbetssätt.
- Stärk arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna, exempelvis genom att länsstyrelserna blir beslutande för medlen inom Lokal och regional kapacitetsutveckling, och att länsstyrelserna får ansvar för att samordna det regionala arbetet för omställning av fordonsflottan.

Kapitel 8 Konsekvensanalys

Länsstyrelsen efterlyser en särskild konsekvensbeskrivning kring hur samhällets sårbarhet påverkas av omställningen av energisystemet. Omställningen kommer sannolikt att innebära en högre andel väderberoende kraftproduktion, men även mer lokalt distribuerad produktion och lagring. Detta kan i många avseenden innebära att samhällets sårbarhet för oförutsedda händelser i energisystemet ökar, men det i andra fall innebär en minskad sårbarhet.

Alternativa utvecklingsvägar för att uppnå de uppsatta målen bör analyseras, för att ge handlingsutrymme vid förändrade omvärldsfaktorer, eller om antaganden inte infrias. I många avseenden grundas förslagen på antaganden om olika omvärldsfaktorer, som inte sällan är osäkra. Det handlar exempelvis om fortsatt säkerhetspolitisk stabilitet i Europa, om att potentialen för efterfrågefleksibilitet går att utnyttja och om en snabb teknisk utveckling inom energilagring.

En konsekvensanalys av totalförsvarets behov saknas. En sådan analys bör inkludera produktionsförutsättningar, energibehov och konsumtionsmönster vid höjd beredskap och krig. Totalförsvarets behov bör ges avsevärd betydelse för målbilden av framtidens energisystem, eftersom en sådan situation inte enbart kommer att beröra produktions- och konsumtionsmönster, utan även kan leda till avsevärt lägre tillförlitlighet i det nordiska och det europeiska kraftöverföringssystemet.

Landshövding Kenneth Johansson har fattat beslut om detta yttrande. Klimat- och energistrateg Jörgen Persson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen deltog också länsråd Johan Blom, t.f. administrativ chef Pia Gustavsson och enhetschef Bengt Falemo.